

УДК 347.9 : 342.56 (477)

РЕАЛІЗАЦІЯ ОКРЕМИХ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД СУДОВОЇ ВЛАДИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Гусаров К.В., д.ю.н.,
професор кафедри цивільного процесу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню питань реалізації окремих конституційних засад судової влади у цивільному процесуальному законодавстві України. Аналізується практика Конституційного Суду України, Верховного Суду України та доктрина цивільного процесуального права.

Ключові слова: *судова юрисдикція, засади судочинства, побудова судів цивільної юрисдикції, інстанційність.*

Статья посвящена исследованию вопросов реализации некоторых конституционных основ судебной власти в гражданском процессуальном законодательстве Украины. Анализируется практика Конституционного Суда Украины, Верховного Суда Украины и доктрина гражданского процессуального права.

Ключевые слова: *судебная юрисдикция, основы судопроизводства, построение судов гражданской юрисдикции, инстанционность.*

Gusarov K.V. REALIZATION OF CERTAIN CONSTITUTIONAL BASIS OF JUDICIAL AUTHORITY IN CIVIL PROCEDURAL LEGISLATION OF UKRAINE

The article investigates the issues of realization of some of the constitutional foundations of judicial power in civil procedural law of Ukraine. It is analyzed practice of the Constitutional Court of Ukraine, the Supreme Court of Ukraine and the doctrine of civil procedure.

Key words: *court jurisdiction, foundations of legal proceedings, construction of courts of civil jurisdiction, judicial instances.*

Прийняття Верховною Радою Конституції України 28 червня 1996 р. можна вважати відправною точкою подальшого реформування галузевого законодавства у зв'язку з його адаптацією до нових конституційних вимог. Не є винятком і цивільне процесуальне право, у науці якого дослідженню конституційних засад цивільного судочинства в якості наукознавчих проблем останнього присвячена незначна кількість робіт [1, с. 90-94; 2, с. 13-32]. Тому **постановка проблеми у її загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями** полягає у дослідженні конституціоналізації окремих положень сфер судової влади у цивільному процесуальному законодавстві України. **Завданням статті** є аналіз норм Конституції відносно їх реалізації у цивільному процесуальному законодавстві України.

Разом з тим на конституційні нововведення правозастосовна практика відреагувала дуже активно. Хоча Конституція України діє вже сімнадцять років, нині практика вищих судових органів і Конституційного Суду України продовжує активно впливати на конституційні засади цивільного судочинства. Це відбувається незважаючи навіть на те, що в чинному Цивільному процесуальному кодексі України (далі – ЦПК України), що набрав чинності 1 вересня 2005 р., законодавець здійснив спробу максимально врахувати конституційні нововведення [3].

З цього приводу слід додати, що першим актом Верховного Суду України, у якому зроблена вдала спроба адаптувати вимоги Конституції до процесуальних галузей права, стала постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» [4]. Зокрема, уперше проголошуючи принцип верховенства права на конституційному рівні (ст.8 Конституції), на законодавчому рівні такого принципу не передбачалося. Саме тому, відповідаючи на проблемні питання застосування норм Конституції України в якості норм прямої дії, пленум Верховного Суду України у вказаній вище Постанові дав тлумачення принципу верховенства права, охарактеризував випадки можливого застосування Конституції як норми прямої дії, а також особливості використання інших нормативних актів при здійсненні правосуддя. Особлива увага в зазначеному акті

Верховного Суду України приділяється тлумаченню правил судової юрисдикції як сфери діяльності органів судової влади (п.8).

Проголошуючи юрисдикцію судів на всі правовідносини, що виникають у державі (ч.2 ст.124 Конституції України), законодавець не врахував неготовності органів судової влади до кардинального розширення сфери їх діяльності, у тому числі й у цивільному судочинстві. Такий висновок обґрунтовується, насамперед, існуванням проблем правозастосування, пов'язаних із труднощами у визначенні сфери діяльності суду тієї чи іншої спеціалізації у зв'язку із встановленням належної юрисдикції тих або інших правовідносин.

Аналіз конституційних засад цивільного судочинства України був би неповним без характеристики процесуально-правового статусу рішень Конституційного Суду України. Не вдаючись до дискусії щодо цього питання, відзначимо справедливості точки зору В.В.Комарова, згідно з якою названі акти є джерелами права України. Обґрунтовується це тим, що, вирішуючи питання щодо конституційності нормативно-правових актів, Конституційний Суд не створює норми, а визнає не конституційними ті або інші нормативно-правові акти чи ту або іншу їх частину. Те ж саме можна сказати й про рішення Конституційного Суду України щодо тлумачення чинного, у тому числі й цивільного процесуального, законодавства. Для практики застосування останнього принципово важливими стали, наприклад, такі рішення Конституційного Суду України: від 22.04.2008 р. (справа про мову судочинства); від 27.01.2010 р. (справа про апеляційне оскарження судових визначень); від 09.09.2010 р. (справа про відповідність Конституції України (конституційність) положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвідомчості справ, пов'язаних із соціальними виплатами») [5, с. 97, 98].

Питання судової юрисдикції неодноразово були предметом розгляду Конституційного Суду України. У своєму рішенні від 25.12.1997 р. № 9-зп (справа про звернення мешканців м. Жовті Води) названий судовий орган вказав, що розширення сфери влади судів слід розглядати не тільки як поширення їх юрисдикції на всі правовідносини, що виникають у державі

й не пов'язані зі спірністю або безперечною порушеного права. Суд не має права відмовляти в правосудді, якщо особа вважає, що її права й свободи порушені або порушуються, створені чи створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші обмеження прав і свобод. Пункт 2 резолютивної частини названого рішення передбачає, що відмова суду в прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до вимог чинного законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке згідно зі ст. 64 Конституції України не може бути обмежене [6]. Крім тлумачення основного змісту судової юрисдикції, Конституційний Суд України розглядав справи стосовно цивільного судочинства щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб [7], особливості застосування досудового врегулювання спорів за волевиявленням суб'єктів правовідносин [8].

Однак не тільки практика Конституційного Суду України впливає на розвиток конституційних засад цивільного судочинства. Пленум Верховного Суду України приймав постанови, що роз'яснюють питання застосування законодавства про незалежність судової влади, підвідомчості справ, пов'язаних із соціальними виплатами [9, 10].

З питаннями судової юрисдикції пов'язані проблеми співвідношення сфер діяльності Конституційного Суду України і судів загальної юрисдикції. Відповідно до ч.3 ст. 124 Конституції України правосуддя здійснюється Конституційним Судом України й судами загальної юрисдикції. Система останніх, з урахуванням положень ст. 125 Конституції, будується за принципами територіальності й спеціалізації. Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України.

Зазначені конституційні положення нині одержали свій розвиток у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. (далі – Закон), який набрав чинності 3 серпня 2010 р. [11]. Враховуючи процес реформування судової системи, ст. 3 Закону закріплює систему судів України, яка складається із судів загальної юрисдикції й суду конституційної юрисдикції. Суду загальної юрисдикції становлять єдину систему, а органом конституційної юрисдикції є Конституційний Суд України. Суду загальної юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ і справ про адміністративні правопорушення. У даних судах може запроваджуватися спеціалізація суддів по розгляду конкретних категорій справ. Військові суди Законом не передбачені й у цей час в Україні не існують.

Пункт 8 ч.3 ст. 129 Конституції України в якості основних засад судочинства передбачає можливість апеляційного й касаційного оскарження рішення суду крім випадків, установлених законом. Враховуючи дане конституційне положення про можливе обмеження об'єктів оскарження, у цивільному процесуальному праві існують обмеження на оскарження судових рішень. Наприклад, положенням ст. 3041 ЦПК України до недавніх часів передбачалося правило про те, що рішення суду апеляційної інстанції за результатами розгляду справ, передбачених п.2 ч.1 ст.15 ЦПК України, є остаточним і касаційному оскарженню не підлягає. В іншому випадку, згідно з правилом ч.2 ст. 3091 ЦПК України, визначення апеляційного суду про скасування судового наказу є остаточним і оскарженню не підлягає.

Виявляється проблематичною й реалізація конституційного права на оскарження судових рішень з боку осіб, за відсутності яких процесуальне законодавство допускає можливість розгляду справи й ухвалення рішення, і стан здоров'я цих осіб у низці випадків не дозволяє адекватно оцінювати акт правосуддя на предмет його законності й обґрунтованості.

У цьому випадку маються на увазі цивільні справи, які розглядаються в порядку окремого провадження чи стосуються питань примусової госпіталізації особи в протитуберкульозну установу, визнання особи недієздатною.

Згідно зі ст. 17 Закону, система судів загальної юрисдикції по розгляду цивільних справ включає:

1) місцеві суди як суди першої інстанції по розгляду всіх цивільних справ. Місцевими судами є районні, районні в містах, міські й міжрайонні суди;

2) апеляційні суди як суди апеляційної інстанції. Апеляційними судами по розгляду цивільних справ є апеляційні суди областей, апеляційні суди міст Києва й Севастополя, Апеляційний суд Автономної Республіки Крим;

3) вищий спеціалізований суд як суд касаційної інстанції. У системі судів по розгляду цивільних справ судом касаційної інстанції згідно із Законом виступає Вищий спеціалізований суд України по розгляду цивільних і кримінальних справ;

4) Верховний Суд України як найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції.

Принциповою новелою Закону є наведення нової побудови судів касаційної інстанції й ролі Верховного Суду України у відправленні правосуддя по цивільних справах. До набрання чинності зазначеним нормативним актом функції суду касаційної інстанції виконувала судова палата по цивільних справах Верховного Суду України, а сам Верховний Суд України переглядав судові рішення в порядку провадження у зв'язку з винятковими обставинами. Відповідно до ст. 38 Закону у межах цивільної юрисдикції названий судовий орган переглядає судові рішення по цивільних справах у наступних випадках:

1) при неоднаковому застосуванні судами (судом) касаційної інстанції однієї й тієї ж норми матеріального права в подібних правовідносинах у порядку, передбаченому процесуальним законом;

2) при виявленні міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення останньою міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

Із прийняття цього Закону були внесені суттєві зміни в усі процесуальні кодекси. Крім того, зазначеним нормативним актом установлюється правило, згідно з яким, апеляційний суд тепер не має права повертати цивільну справу суду першої інстанції на новий розгляд при розгляді апеляційної скарги на рішення суду. Це дозволить, на думку деяких юристів, вирішити багато проблем. Часто буває, що судяться десятиліттями, а суди рішень не ухвалюють через існуючу тяганину. Наприклад, інвалід війни з Миколаївської області протягом десяти років просить Верховний Суд розглянути його скаргу. «Мені не так довго залилося жити, і я прошу розглянути...» – говорить людина [12].

Закріплена в Конституції й деталізована Законом України «Про судоустрій і статус суддів» система побудови судів цивільної юрисдикції стала, на наш погляд, продовженням ідей Президента України 2005-2010 рр. В.А. Ющенко. Принаймні у частині інстанційної побудови судів цивільної юрисдикції Закон України «Про судоустрій і статус суддів» не суперечить основним напрямкам реформування судоустрою, закріпленим Указом Президента України В.А. Ющенко «Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів». Цей Указ чинний і на цей час. Згідно із розділом 3 названої Концепції виконувати функції судів касаційної інстанції повинні тільки вищі спеціалізовані суди. Такий підхід зумовлював необхідність створення в системі загальних судів Вищого цивільного суду як суду касаційної інстанції для справ цивільної юрисдикції. У разі ж виявлення різ-

ного застосування норм права судами касаційних інстанцій різних спеціалізованих юрисдикцій правосудності судових рішень має забезпечувати найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції – Верховний Суд України [13, с. 6-13].

У правовій літературі такі пропозиції сприймалися неоднозначно [14]. Існує думка про те, що зазначені положення в багатьох випадках не відповідають Конституції України, а створення Вищого цивільного суду суперечить положенням статей 125, 127, 131 Основного Закону [15, с. 1, 26]. Чотирирівнева система судів, як уважають деякі юристи, може привести лише до ускладнення процесу й затримки розгляду справ. А Верховний Суд у такому випадку не буде мати можливості виконувати свої функції по узагальненню практики через відсутність самої практики [16, с. 1, 11; 17, с. 1, 7]. Аналогічної думки дотримується й народний депутат України С. М. Міщенко, який вказує, що створення чотирирівневої судової системи із запровадженням повної спеціалізації є неприйнятним [18, с. 4].

Зазначені теоретичні положення про нелогічність (а в низці випадків неконституційність) існування вищих спеціалізованих судів як судів касаційної інстанції й Верховного Суду України як суду найвищої інстанції можна було б визнавати прийнятними, не враховуючи думки Конституційного Суду України, викладеної в рішенні № 8-рп/2010 у справі про офіційне тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України [19]. У цій роботі автор не буде зупинятися на характеристиці зазначеного рішення, оскільки судження про нього висловлювалися раніше [20].

Вбачається, що в сучасних умовах з урахуванням прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» і згаданого вище рішення Конституційного Суду створення вищих спеціалізованих судів як судів касаційної інстанції є необхідним і обґрунтованим з наступних причин.

Вивчення динаміки розгляду цивільних справ у касаційному порядку Верховним Судом України свідчило про постійне збільшення кількості скарг, які подавалися до Верховного Суду України як до суду касаційної інстанції. В.В. Комаров вірно вказує на те, що реалізація наданих законом повноважень Верховним Судом України стала неефективною через перевантаженість. Як наслідок, зазначений судовий орган не міг протягом розумного строку розглянути велику кількість справ [21, с. 593]. Вважаємо, що функціонування вищих спеціалізованих судів як судів касаційної інстанції буде сприяти посиленню оперативності цивільного процесу з позиції об'єктивного скорочення строку перегляду судових рішень.

Слушним видається така точка зору, що переглядом цивільної справи в апеляційному порядку (у принципі) повинен закінчуватися розгляд справи, оскільки апеляційний суд переглядає законність і обґрунтованість рішень суду першої інстанції. Касаційний же перегляд як перегляд рішень, що набрали законної сили, є винятковим видом перегляду, оскільки його об'єктом виступає перевірка актів правосуддя тільки з позиції належного дотримання законності. Однак таке «дроблення» касаційних судів за юрисдикційним критерієм породжує проблему єдності судової практики, оскільки різними касаційними судами можуть по-різному застосовуватися норми матеріального або процесуального права.

У цьому зв'язку ст. 38 Закону, як вказувалося вище, закріплює за Верховним Судом України повноваження переглядати судові рішення при неоднаковому застосуванні судами (судом) касаційної інстанції однієї й тієї ж норми матеріального права в подібних правовідносинах і при виявленні міжнародною судо-

вою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення останньою міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Однак названа норма потребує, на наш погляд, наступного доповнення. Закріплюючи в якості однієї з підстав перегляду неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції норм матеріального права в подібних правовідносинах, законодавець не вказав неоднакове застосування норм процесуального права в аналогічних випадках як підставу перегляду рішення суду касаційної інстанції. Вбачається за необхідне висловити пропозицію про внесення доповнення до п. 1 ч. 2 ст. 38 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо нормативного закріплення можливості перегляду рішення суду (судів) касаційної інстанції Верховним Судом України у випадку неоднакового застосування судами норм процесуального права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проблемы науки гражданского процессуального права / В.В. Комаров, В.А. Бигун, В.В. Баранкова; под ред. В.В. Комарова. – Х. : Право, 2002. – 440 с.
2. Позовне провадження : моногр. / В.В. Комаров, Д.Д. Лупспеник, П.І. Радченко та ін.; за ред. В.В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 552 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV [Електрон. ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. – URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
4. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9 [Електрон. ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>.
5. Курс цивільного процесу : підруч. [Текст] / В.В. Комаров, В.А. Бигун, В.В. Баранкова та ін. ; за ред. В.В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 1352 с.
6. Рішення Конституційного Суду України від 25.12.1997 р. № 9-зп (справа за зверненням мешканців м. Жовті Води) // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97>.
7. Рішення Конституційного Суду України від 07.05.2002 р. № 8-рп/2002 по справі, що розглядалася за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень ч.ч. 2, 3 статті 124 Конституції України // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-02>.
8. Рішення Конституційного Суду України від 09.07.2002 р. № 15-рп/2002 по справі, що розглядалася за конституційним поданням ТОВ «Торговельний дом Кампус Коттон Клаб» щодо офіційного тлумачення ч. 2 ст. 124 Конституції України // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-02>.
9. Про незалежність судової влади : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13.06.2007 р. // <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/0506B1817273CAFFC32572FF00484EBD?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=0506B1817273CAFFC32572FF00484EBD&Count=500&>.
10. Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо конституційності положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвідомості справ, пов'язаних із соціальними виплатами 18.02.2010 р. № 1691-VI» : Постанова Пленуму Верховного Суду України № 1 від 19.03.2010 р. від // <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/8860E320E481E5B7C225770400457A32?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=8860E320E481E5B7C225770400457A32&Count=500&>.
11. Про судоустрій і статус судів : Закон України // Голос України. – 3 серпня 2010 р. – № 142 (4892). – С. 7-26.
12. Крикунов А. Час реформи суда // 2000, 2 июля 2010 г., С. 6.
13. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейський стандартів: Указ Президента України // Уряд. кур'єр. Орієнтир. – 24 травня 2006 року. – № 95. – С. 6-13.
14. Півненко В. Про причини невдач судово-правової реформи в Україні / В. Півненко, Л. Павловська // Вісн. прокуратури. – 2007. – № 10. – С. 119-123.
15. Хандурин Н. Судебный строй Украины. Вариации... / Н. Хандурин // Юрид. практика. – 2007. – № 11 (481). – С. 1, 26.
16. Гончар И. Глас вопиющего судьи / И. Гончар, А. Гвоздецкий // Юрид. практика. – 2006. – № 20 (438). – С. 1, 11.
17. Гвоздецкий А. «Конституционный поход» судей / А. Гвоздецкий // Юрид. практика. – 2007. – № 5 (475). – С. 1, 7.

18. Гончар І. Судьи оценивают перспективы / И. Гончар // Юрид. практика. – 2007. – № 5 (475). – С. 4.

19. Рішення Конституційного Суду України № 8-рп/2010 по справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України // Електронний ресурс: [http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/

list?currDir=102372].

20. Гусаров К.В. Повторная кассация и производство по исключительным обстоятельствам в процессуальном праве Украины: позиция Конституционного Суда / К.В. Гусаров // Арбитражный и гражданский процесс. – 2010. – № 5. – С. 41-44.

21. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: моногр. / В.В. Комаров, В.І. Тертишніков, В.В. Баранкова та ін.; за заг. ред. В.В. Комарова. – Х. : Харків юрид., 2008. – 928 с.

УДК 347.961.312

ПОНЯТТЯ, ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «СПАДКОВОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ» ТА «СПАДКОВОЇ ТРАНСМІСІЇ»

Желіховська Ю.В., к.ю.н., доцент кафедри
цивільного права та процесу
Хмельницький університет управління та права,
приватний нотаріус

Стаття присвячена дослідженню становлення інституту спадкової трансмісії та спадкового представлення в цивільному праві України. Аналіз теоретичних досліджень вітчизняних науковців та нотаріальної практики свідчить, що в практиці застосування виникає низка питань, пов'язаних з вірним розмежуванням поняття «спадкової трансмісії» та «спадкового представлення».

Ключові слова: *спадкування, спадкова трансмісія, спадкування за правом представлення, спадкодавець, спадкоємець, трансмісар, трансмітент, відкриття спадщини, прийняття спадщини, відмова від спадщини, покоління наступництва, правонаступництво, черговість спадкування.*

Статья посвящена исследованию становления института наследственной трансмиссии и наследственного представления в гражданском праве Украины. Анализ теоретических исследований отечественных ученых и нотариальной практики свидетельствует, что в практике применения возникает ряд вопросов, связанных с верным разграничением понятий «наследственной трансмиссии» и «наследственного представления».

Ключевые слова: *наследование, наследственная трансмиссия, наследование по праву представления, наследодатель, наследник, трансмисар, трансмитент, открытие наследства, принятие наследства, отказ от наследства, преемственность поколений, правопреемство, очередность наследования.*

Zhelihovska Y.V. CONCEPT, LEGAL NATURE AND THE DISTINCTION BETWEEN «INHERITANCE PRESENTATION» AND «HEREDITARY TRANSMISSION»

The article investigates the formation of the Institute of hereditary transmission and inheritance representation in the civil law of Ukraine. Analysis of theoretical studies of domestic scientists and notarial practice shows that there is a practice of a number of issues related to the true concept of separation of transmission and inheritance of genetic representation.

Key words: *inheritance, hereditary transmission of inheritance by right of representation, heir, successor, transmisar, transmitent, opening the inheritance, the inheritance, denial of inheritance, generation succession, succession, order of succession.*

Такі поняття, як спадкування за правом представлення та спадковою трансмісією було відоме ще в римському праві, але, незважаючи на те, що було тією чи іншою мірою рецепційоване новітніми цивільно – правовими системами, і на сучасному етапі залишається одним із проблематичних як в доктрині цивільного права, так і в практичному застосуванні при вчиненні нотаріусами нотаріальних дій.

Аналіз історії розвитку спадкової трансмісії та спадкового представлення свідчить, що вперше сучасне визначення зазначених понять було сформоване в Цивільному кодексі УРСР від 18.07.1963 р. Враховуючи існуючу світову практику спадкування, в Цивільному кодексі України були закріплені підстави та порядок спадкування за спадковою трансмісією. Стаття 1276 ЦК України надає чітке визначення спадкової трансмісії. Якщо спадкоємець за заповітом або за законом помер після відкриття спадщини та не встиг її прийняти, право на прийняття належної йому частки спадщини, крім права на прийняття обов'язкової частки у спадщині, переходить до його спадкоємців [1, с. 719].

Стаття 1276 ЦК України надає чітке визначення спадкової трансмісії. Якщо спадкоємець за заповітом

або за законом помер після відкриття спадщини та не встиг її прийняти, право на прийняття належної йому частки спадщини, крім права на прийняття обов'язкової частки у спадщині, переходить до його спадкоємців [2, с. 719]. Поняття «трансмісія» рецепційоване від латинського слова «transmission», що означає передачу, пересилку будь-чого [1, с. 650]. У даному контексті під трансмісією розуміється можливість для спадкоємців набути права трансмісарів, тобто до них переходить право стати спадкоємцями (правонаступниками) після смерті первісного спадкодавця, а також право спадщини трансмітента.

Аналіз нотаріальної практики свідчить про існування великої кількості колізійних питань спадкування за спадковою трансмісією, які потребують тлумачення як законодавців, так і науковців. У випадку смерті трансмітента також може відкритися спадщина. У такій ситуації йдеться про дві спадщини: спадщина, що відкрилася після смерті першого спадкодавця, і спадщина, що відкрилася після смерті померлого спадкоємця. Спадкоємець трансмітента має право на прийняття спадщини в порядку спадкової трансмісії (як трансмісар) і на прийняття спадщини, що відкрилася після смерті самого трансмітента.